

L'últim record de Berrús

Es complixen cinquanta anys del trasllat pedra a pedra de l'ermita de Berrús a Riba-roja per a evitar que quedés sota l'aigua del pantà

A l'esquerra, una romeria de fa 50 anys, tot just després del trasllat. A la dreta, la del passat cap de setmana a l'ermita de Berrús. / CARMEL BIARNÉS (ARXIU COMARCAL DE LA RIBERA D'EBRE) I DANI SAINZ

Riba-roja d'Ebre Dani Sainz de Aja

La carretera discorre tranquil·la i sinuosa entremig de l'espessor del pinar, enfilant-se amunt, fins al cim de la partida de les Sogues. Allí, al final d'unes escales, com damunt d'un pedestal, s'erigeix majestuosa una ermita romànica. Des de la seua privilegiada posició, es divisa el sistema muntanyós de Riba-roja i el Matarranya. Però la vista s'encamina inevitablement sobre el pantà, emmarcat al mig d'una magnífica panoràmica. Sota les seues aigües es troben les restes del misteriós poble de Berrús, on hauria de romandre també l'ermita.

Es tenen referències de l'existència de Berrús en època dels romans i, després, dels sarraïns. No va ser fins a l'arribada dels comtes catalans, al segle XII, quan es va poblar. Exactament foren les ordes templers, establertes a Riba-roja d'Ebre, que van fundar la parròquia Berrús a dins del terme. La població era es-

cassa i disseminada en masos. El temple és un exemple de l'arquitectura tardoromànica, amb una porta on s'intuïx una volta gòtica i amb la particularitat de les set arcades interiors, necessàries per a sustentar el pesat sostre de lloses.

Es va mantenir en peu durant segles fins que, fa just 50 anys, l'ermita de Berrús es va salvar de les aigües del pantà. Els veïns de Riba-roja atribueixen el miracle al mossèn del poble, Venanci Fenosa, i a la tenacitat de la historiadora local Dolors Cabré, que va fer les gestions oportunes amb l'empresa ENHER, responsable de la presa. Un any abans de completar la construcció del pantà, el 1969, aconseguiren moure l'ermita fins a l'actual emplaçament. Tasca que va finançar Enher i va fer tècnicament possible la Diputació de Tarragona.

No va ser habitual que durant la construcció de les nombroses preses hidràuliques al llarg de la conca de l'Ebre se salvés el patrimoni his-

tòric. De fet, **"no va passar als pobles del voltant"**, apunta el professor d'història de la Universitat de Barcelona, el riba-rojà Daniel Piñol. **"Des d'aquí [l'ermita] podem veure el campanar de l'església de Faió. El poble va quedar completament inundat, igual que una part de Mequinensa. Als Pirineus també trobem molts casos de pobles, amb esglésies i ponts romànics, que han quedat sota les aigües"**.

La sort de l'ermita de Santa Magdalena de Berrús va estar marcada pels seus lligams amb els tres pobles del voltant: Riba-roja d'Ebre, la Poble de Massalua i Vilalba dels Arcs. **"En esta ermita es barreja història i llegenda. Es diu que va haver-hi una gran pesta a Berrús i que la població es va dispersar entre Riba-roja, la Poble i Vilalba"**, explica Piñol. Els historiadors situen el despoblament de Berrús entre finals del segle XVIII i principis del XIX, tot i que els dos últims veïns hi visqueren fins poc després de la gue-

rra civil. Per a no oblidar els seus orígens, els emigrants de Berrús van seguir baixant en romeria fins a l'església, ja convertida en ermita.

Un cop traslladada l'ermita a l'actual emplaçament, la tradició es va mantenir. Cada poble ho feia en un dia diferent. Riba-roja el Dilluns de Pasqua, Vilalba el primer dissabte i la Poble el segon. **"Se sortia del poble en processó, es feien parades pel camí per a esmorzar i cantar lletanies i absoltes en record dels difunts. En arribar, es feia la missa i es beneïa el terme. Després de dinar es marxava en processó cap al poble. A Vilalba i la Poble encara mantenen en ritual de rebre els peregrins que tornen a la nit"**, afegeix l'historiador Daniel Piñol.

L'ÚLTIM PEREGRINATGE Este dissabte 26, vilatans dels tres pobles van tornar a pujar tots plegats a l'ermita de Berrús. Feia 25 anys que no es feia una romeria conjunta, i esta va ser emotiva i multitudi-

nària. Un dels assistents, Manuel Sabaté, veí de Riba-roja, va venir expressament des de Barcelona, on viu ara, per a mantenir la tradició: **"Hi anàvem fins a l'any 68, que és quan es va traslladar aquí pedra per pedra"**. Una altra, Virgínia Llop, recordava que els seus pares feien la romeria amb rucs i mules i un cop a l'ermita, dinaven amb la resta de veïns.

Els peregrins, més d'un miler, van participar en la missa oficiada pel bisbe de Tortosa, Enrique Benavent, i els rectors de les tres parròquies. No van faltar les jotes, com el tradicional ball de la coca de Riba-roja. O tres grans paelles, suficient per a tots els assistents. Durant els parlaments, les autoritats polítiques van destacar que el fet de salvar de l'ermita ha unit per sempre els tres pobles. L'alcalde de Riba-roja d'Ebre, Antonio Suárez, va anar un pèl més enllà: **"No només vam salvar un edifici, també vam salvar moltes i moltes històries humanes"**.